

Гончар А. О.,

викладач кафедри перекладу та мовознавства
Міжнародного гуманітарного університету

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ЕКСПРЕСИВНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ В ІНАУГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВАХ БАРАКА ОБАМИ Й ПЕТРА ПОРОШЕНКА

Анотація. Статтю присвячено аналізу експресивних засобів виразності в інаугураційних промовах Барака Обами й Петра Порошенка. Доводиться, що категорія виразності утворює систему, функцією якої є не стільки надання повідомлення виразності, скільки вплив на одержувача.

Ключові слова: категорія виразності, ораторська промова, синтаксична виразність.

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть стали особливо помітними окремі зміни у функціонуванні англійської мови у сфері масової комунікації, які зумовлюються екстралінгвістичними факторами, а саме змінами в політичному, економічному та культурному житті суспільства. Варто підкреслити, що роль засобів масової комунікації, яка постійно зростає, як невід'ємного складника громадянського суспільства в сучасному світі зумовлює необхідність діалогу громадян, соціуму й держави. Саме тому відзначається підвищений інтерес вітчизняних і зарубіжних лінгвістів до вивчення особливостей синтаксичних засобів виразності сучасної англомовної публіцистики.

Першочергове значення в цьому плані мають англомовні американські публіцистичні тексти, оскільки саме вони, на нашу думку, репрезентують мовні переваги, стереотипи мовної поведінки представників англомовної етнолінгвістичної спільності. У публіцистичних творах досліджуються актуальні питання сучасності, що становлять інтерес для сучасного суспільства, а саме: політичні, економічні, моральні, філософські, питання культур і виховання, повсякденного побуту. «Публіцистичні тексти характеризуються висвітленням усього сучасного життя в його величчї й мізерності, приватного й суспільного, реального або відображуваного в пресі, мистецтві, документі» [2, с. 72].

Оскільки характерні особливості публіцистики з різним ступенем активності виявляються в окремих підстилях: газетно-публіцистичному, радіотележурналістському, масово-політичному та ораторському, у статті увага зосереджена на дослідженні синтаксичних засобів виразності сучасної англомовної публіцистики політичного спрямування.

На особливу увагу заслуговують тексти публічної (ораторської) промови як різновид публіцистичного тексту через насиченість засобами виразності мови. Це зумовлене тим, що в публіцистичних текстах реалізується суто інформативна функція (повідомлення новин) і мовна функція впливу (агітації і пропаганди), іншими словами, це експресивно-емоційна функція.

Варто зазначити, що вона реалізується в публіцистичному або газетному стилях за допомогою експресивних засобів виразності, тобто таких морфологічних, синтаксичних і словотворчих форм мови, які слугують для емоційного або логічного посилення мови [1, с. 43]. Правильний підхід до ви-

користання тих чи інших засобів експресивності може значно вплинути не тільки на одного реципієнта, а й на весь народ.

Багато вчених головні труднощі лексичного характеру під час перекладу англомовних публіцистичних текстів політичного спрямування здебільшого пов'язують із передачею лексики, яка не має еквівалентів (назви, багатозначні слова, аббревіатури, неологізми, специфічні терміни, образна фразеологія), а також синтаксичних засобів виразності. Такі лінгвісти, як І.В. Арнольд, Ю.М. Скрєбньов, О.О. Реформатський, звертають увагу, що саме в цих аспектах спостерігаються суттєві лексико-семантичні і структурні відмінності між англійською та їхніми рідними мовами, під час перекладу яких необхідна перебудова структури синтаксису речень або лексичних змін (такі зміни мають назву лексико-семантичних трансформацій).

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розв'язання проблеми перекладу синтаксичних засобів виразності сучасної англомовної публіцистики для глибшого розуміння їх еквівалентів під час перекладу рідною мовою.

Об'єктом роботи є англомовна публіцистика, а саме інаугураційні промови президентів Барака Обами й Петра Порошенка.

Предметом роботи є аналіз синтаксичних засобів виразності сучасної англомовної публіцистики на прикладі письмових інаугураційних промов американського й українського президентів.

Мета статті полягає в з'ясуванні синтаксичних засобів експресивності, які найкраще реалізуються та найчастіше використовуються в англомовних текстах публічних виступів, у визначенні притаманних їм особливостей на основі здійсненого аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найповніше категорія експресивності реалізується в текстах публіцистичного стилю, особливо в публічних виступах, політичних та ораторських промовах. Тому цілком очевидно, що промова політиків рясніє засобами емоційного впливу. Такі засоби експресивності нами виявлені в проаналізованому матеріалі, а саме в промовах Б. Обами та П. Порошенка, на синтаксичному рівні.

Одним із засобів вираження категорії експресивності на рівні синтаксису в промові П. Порошенка нами виявлено **повтор**: *"I want peace and I will secure the unity of Ukraine. Thus, I begin my work offering a peaceful plan. I strongly urge everyone who illegally took weapons in their hands to lay them down"* [5]. *«Я хочу миру і доб'юся єдності України. Тому починаю свою роботу з пропозиції мирного плану. Наполегливо закликаю всіх, хто незаконно взяв у руки зброю, скласти її»* [4].

Розглядаючи ці три приклади, ми можемо виявити повтори, що виявляються на рівні слів «I», «Я» в рамках однієї диктеми. Використовуючи займенник «Я», президент передає ще більший емоційний характер, тому що своїм звертанням він намагається привести країну до миру.

Наступний приклад повтору взято з інавгураційної промови американського президента Б. Обами. *“On this day, we gather because we have chosen hope over fear, unity of purpose over conflict and discord. On this day, we come to proclaim an end to the petty grievances and false promises, the recriminations and worn-out dogmas that for far too long have strangled our politics”* [6]. *«Сьогодні ми зібралися, бо обрали для себе надію, а не страх, єдність заради спільної мети, а не конфлікт і розлад. Сьогодні ми зібралися тут, щоб проголосити кінець дрібним образам і хибним обіцянкам, зустрічним обвинуваченням і пошарпанним догмам, які занадто довго тримали нас за горло»* [3].

У цьому прикладі можна побачити такий вид повтору, як *анафора*, тобто повтор одних і тих самих елементів на початку кожного паралельного ряду. На нашу думку, цей засіб використовується для надання мові емоційності, для зосередження уваги людей на тому, що зібралися вони саме сьогодні й діяти вони мають зараз. Що стосується повтору займенника *“we”*, то, аналізуючи цю промову, ми виявили, що це найчастотніший повтор, який використовується аж 57 разів.

Розглядаючи повтор у рамках цих публічних виступах, варто класифікувати й *синтаксичний паралелізм*. Основною функцією синтаксичного паралелізму як одного з різновидів синтаксичного повтору є підсилення емоційності висловлювання, наприклад, як у промові Б. Обами: *“For us, they packed up their few worldly possessions and traveled across oceans in search of a new life. For us, they toiled in sweatshops and settled the West, endured the lash of the whip and plowed the hard earth”* [6]. *«Для нас це ті, хто зібрав свої нечисленні пожитки і відправився за океан у пошуках нового життя. Для нас це ті, хто у важких умовах тягнув свою лямку, хто переселявся на Захід, хто терпів під ударами хлиста і виорював тверду землю»* [3].

Б. Обама емоційно підкреслює як для себе, так і для свого народу ті цінності, ту історію, яку треба пам'ятати, ту кількість жертв, які народ приносив для кращого майбутнього. Щоб такого не повторювалось, треба вірити у свого президента, бути єдиними та разом писати світлу історію своєї країни – без плям крові й ненависті.

Наступний приклад синтаксичного паралелізму взято з промови українського президента: *“With project of government decentralization. With guarantee of free usage of Russian language in your region. With strong intention not to divide people into right and wrong Ukrainians. With respect for the specifics of regions”* [5]. *«З проектом децентралізації влади. З гарантією вільного використання у Вашому регіоні російської мови. З твердим наміром не ділити українців на правильних і неправильних. З поважним ставленням до специфіки регіонів»* [4].

У цьому прикладі ми бачимо, що паралелізм надає уточнювальну інформацію, загострюючи увагу на тих словах, які необхідно виділити, і на тих діях і цілях, які треба досягати. Народ має чути й бачити, з якими намірами прийшов до них президент, вони мають вірити в його слова, тому що за останні часи політичної омани та нестабільності, а також стану війни дуже важко зробити вибір і повірити в нові зміни, тому емоційно-експресивний характер відіграє пріоритетну роль у цьому висловлюванні.

У ході аналізу матеріалу нами виявлено, що особливе місце в статтях посідають *риторичні питання*. Наприклад: *“As for our common defense, we reject as false the choice between our safety and our ideals”* [6]. *«У питанні нашої обороноздатно-*

сті ми відкидаємо помилкову альтернативу: безпека або ідеали?» [3]. Треба відмітити, що в оригіналі відсутнє риторичне питання. Під час перекладу англійського речення важливу роль варто віддати трансформації структури речення, щоб досягти найбільш чіткої виразності. Як бачимо, українською мовою це речення передано у формі питання, завдяки чому експресивність в українській мові набула більшої виразності. Це робить вислів більш емоційно забарвленим.

“What can console a man more than work and decent salary for it?” [5]. *«Що може втішати людину більше, ніж праця і гідна зарплата?»* [4]. У цьому прикладі риторичне питання, використане українським президентом, тільки залучає слухачів до міркування чи переживання, роблячи його більш активним, нібито змушуючи людей зробити висновок.

Притаманні газетним статтям і такі засоби експресивного синтаксису, як *багатосполучниковість* і *безсполучниковість*, що також виявлені в цих текстах. Наприклад: *“For unemployment, for poverty and for refugees. For killed citizens and for mothers' tears”* [5]. *«Через безробіття, через бідність, через біженців. Через вбитих громадян, через сльози матерів»* [4]. Варто відмітити, що повтор сполучника *for* об'єднує висловлювання в одне смислове ціле. Використовуючи цей засіб виразності навантаження тексту, автор зберігає й інформативність, яку хотів передати.

Розглядаючи промови президентів Б. Обами та П. Порошенка, ми виявили, що такий засіб, як асиндетон, використовується набагато частіше, ніж полісиндетон. Наведемо приклади: *“I stand here today humbled by the task before us, grateful for the trust you have bestowed, mindful of the sacrifices borne by our ancestors”* [6]. *«Я стою тут сьогодні, вражений масштабністю поставлених перед нами завдань. Я вдячний за ту довіру, яку ви мені надали, і пам'ятаю про ті жертви, які принесли наші предки»* [3].

Окрім того, ще одним стилістично-синтаксичним прийомом є інверсія. Цей стилістичний прийом є складним для сприйняття в усному вигляді, тому в тексті інавгураційної промови Б. Обами знаходимо лише одне речення з чистою інверсією: *“Nor is the question...”* [6]. Цей засіб дуже легко сприймається на слух і водночас є дуже ефективним особливо для англійської мови та надзвичайно приваблює читачів.

Наступним стилістично-синтаксичним прийомом, характерним для досліджуваних текстів, є *парцеляція*. *“All this we can do. And all this we will do”* [6]. У цьому реченні автор, використовуючи речення з парцеляцією, прагне зробити мову більш зрозумілою, переконати у свої діях і висловити свій стан схвильованості, мета якого – зближення з аудиторією.

Наступний приклад узято з промови Б. Обами. *“We are a nation of Christians and Muslims, Jews and Hindus, and nonbelievers”* [6]. *«Ми нація християн і мусульман, іудеїв та індуїстів, а також атеїстів»* [3]. У цьому реченні нами виявлено такий синтаксичний засіб, як еліпсис. Він надає промові підкреслено розмовний характер для встановлення тісного контакту з читачем, створення довірливої атмосфери розповіді. Оратор визнає, що Америка є країною, яка включає в себе як людей віруючих, так і тих, хто не підтримує релігійних переконань. Так він хоче заручитися підтримкою всіх.

У ході аналізу матеріалу знайдені та розглянуті приклади синтаксичних засобів вираження експресивності мови. Пропілюструємо частотність використання засобів за допомогою таблиці.

Таблиця 1

**Частотність використання засобів виразності
у промовах Б. Обами й П. Порошенка**

Б. Обама		П. Порошенко	
Засіб	Кількість	Засіб	Кількість
Повтор	77	Повтор	61
Синтаксичний паралелізм	29	Синтаксичний паралелізм	25
Полісиндетон	22	Парцеляція	18
Парцеляція	18	Полісиндетон	15
Риторичне звертання	16	Інверсія	10
Асиндетон	10	Асиндетон	9
Еліпсис	7	Риторичне звертання	8
Риторичне питання	6	Еліпсис	7
Інверсія	4	Риторичне питання	4

Висновки. Із поданої таблиці ми можемо виявити, що кожна з фігур експресивізує публіцистичну промову з різним ступенем вияву експресивності. Але, як бачимо, найактивнішим засобом смислової актуалізації й експресивізації публіцистичного мовлення як у промові Б. Обами, так і у промові П. Порошенка є повтор як міжрівневий показник членування реченової структури. Беззаперечною є закріплена за ним функція смислової актуалізації окремих компонентів загального змісту. А серед одиниць, що найменше експресивно увиразнюють текст, останнє місце за кількістю уживань посідають інверсія – у промові Б. Обами, риторичне питання – у промові П. Порошенка.

Усі ж інші засоби увиразнення, подані в статистичному аналізі, мають призначення максимально актуалізувати компоненти сенсу й надати експресивного звучання окремим сегментам, а відтак і всій промові.

Література:

1. Гальперин А.И. Очерки по стилистике английского языка / А.И. Гальперин. – М., 1958. – 459 с.
2. Головин Б.Н. Введение в языкознание / Б.Н. Головин. – М., 1978. – 308 с.
3. Инаугурационная речь Б. Обамы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://traditio.wiki/Инаугурационная_речь_президента_США_Б_Обамы.
4. Корреспондент, 7 июня 2014 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://korrespondent.net/ukraine/politics/3375056-ynauhuratsyonnaia-rech-poroshenko-polnyi-tekst-y-vydeo>.
5. Global Research. June 08, 2014 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.globalresearch.ca/ukraine-president-poroshenko-inauguration-speech-no-compromise-with-donesk-and-lugansk/5386120>.
6. Inauguration speech B. Obama [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://study-english.info/obama2009inauguration.php>.

Гончар А. А. Сопоставительный анализ экспрессивных средств выразительности в инаугурационных речах Барака Обамы и Петра Порошенко

Аннотация. Статья посвящена анализу экспрессивных средств выразительности в инаугурационных речах Барака Обамы и Петра Порошенко. Доказывается, что категория выразительности образует систему, функцией которой является не столько придание сообщению выразительности, сколько воздействие на получателя.

Ключевые слова: категория выразительности, ораторская речь, синтаксическая выразительность.

Honchar A. Comparative analysis of expressive means in inaugural speeches of Barack Obama and Petro Poroshenko

Summary. The article has been devoted to the analysis of expressive language means in the inaugural speeches of Barack Obama and Petro Poroshenko. The analysis proves that expressive language means comprise the system aimed not only to make a text expressive but to influence its recipient.

Key words: expressive language means, oratorical speech, syntactic expressiveness.